

LIBRE SERVICE

Frans voor de tweede fase

Lesbrief *Civilisation & Littérature*

Deze lesbrief geeft je een beeld van de ontwikkelingen in de Franse maatschappij en kunst in de periode van 1980 tot nu. Deze periode noemen we Pluralisme. Na een algemene inleiding over deze periode, lees je een tekst van een van de bekendste moderne Franse schrijvers: Éric-Emmanuel Schmitt.

LESBRIEF | BOVENBOUW FRANS

Les faits

- 1981 – 1995: **François Mitterrand** president van Frankrijk.
- 1981: De eerste **personal computer**.
- 1989: Val van de Berlijnse muur.
- 1990: Oprichting van het **world wide web**.
- 1993: Verdrag van Maastricht: oprichting van de **Europese Unie**.
- 1995 – 2007: **Jacques Chirac** president van Frankrijk.
- 11 sept. 2001: Aanslagen op de Twin Towers en het World Trade Center in New York en op het Pentagon in Washington. Aanslagen in andere steden in de wereld volgden.
- 2002: Invoering van de **euro** in twaalf landen van de Europese Unie.

La littérature

- Na het existentialisme was er nog één toonaangevende literaire beweging in Frankrijk, die van de **Nouveau Roman**. In deze stroming was het doel niet om een gestructureerd verhaal te vertellen, maar om te experimenteren met schrijven. Vertegenwoordigers waren onder anderen **Alain Robbe-Grillet**, **Nathalie Sarraute** en **Marguerite Duras**.
- Na deze beweging volgde de literatuur de ontwikkelingen in de wereld: globalisering en vrije handel. Er was grote aandacht voor schrijvers die van elders kwamen en Franse schrijvers hadden meer belangstelling voor andere landen en culturen dan voorheen. Allerlei genres waren succesvol. Er was 'voor elk wat wils'. Enkele onderling erg verschillende succesauteurs waren:
  - **Philippe Claudel** met onder andere *La petite fille de monsieur Linh* (2005).
  - **Eric-Emmanuel Schmitt** met onder andere de film en de verhalenbundel *Odette Toulemonde* (2006).
  - **Tatiana de Rosnay** met onder andere *Elle s'appelait Sarah* (2006).
  - **Pierre Lemaître** met onder andere *Au revoir là-haut* (2013).

La société S1

Aan het einde van de twintigste eeuw was er heel wat veranderd op het wereldtoneel. Het Oostblok was afgebrokkeld na de val van de Berlijnse muur, de Europese Gemeenschap werd groter en heette voortaan de Europese Unie (1993). Azië was economisch sterk geworden.

Tegelijkertijd was in West-Europa, dus ook in Frankrijk, het aantal mensen dat van elders kwam – als vluchteling of als werkracht – fors toegenomen. Hierdoor werd de bevolking heterogener.

Met de komst van internet en de groei van het vliegverkeer globaliseerde de wereld snel. In de Europese Unie gold sinds 1993 vrij verkeer van personen en goederen. Ook met verdere landen kwamen handelsverdragen. Goederen en personen verplaatsten zich gemakkelijker dan voorheen over de hele wereld.

In West-Europa, en dus ook in Frankrijk, was de samenleving er een geworden van vrije mensen, alleen gebonden aan beschaafde wetten en sociale regels. De individuele vrijheid uitte zich ook in relaties. Niet langer was het heterohuwelijk de enige mogelijkheid om een relatie te bezegelen. Veel samenlevingsvormen werden mogelijk gemaakt.

Al waren er conflictgebieden in de wereld die voor spanningen zorgden en vele mensenlevens kostten, in Europa waren de mensen vrij, in de zin zoals **Jean-Jacques Rousseau** het bedoeld had.

Die vrijheid werd weerspiegeld in de kunst en de literatuur. Na het existentialisme ontstond er in de Franse literatuur nog slechts één stroming met een duidelijk groepsverband tussen de schrijvers: de **Nouveau Roman**. Daarna kun je niet meer spreken van een overheersende literaire beweging. Er waren wel schrijvers die onderling overeenkomsten vertoonden en die door critici en literatuurwetenschappers van een etiket voorzien werden, zoals 'minimalisme' (schrijvers die over kleine gebeurtenissen schreven) of 'déprimisme' (schrijvers die de ontwikkeling van het wereldgebeuren met pessimisme aanschouwden), maar de schrijvers zelf onthielden zich van uitspraken in die trant. Zo ontstond er een vrije markt van literaire producten, voor elk wat wils.

Ook in de beeldende kunst groeide de veelzijdigheid. We kunnen deze periode dan ook aanduiden met de term **pluralisme**, een begrip uit de sociale wetenschappen (het bestaan van verschillende sociale en culturele subsystemen in een samenleving) en de filosofie (het bestaan van verschillende overtuigingen naast elkaar).

Wel kun je in alle diversiteit invloeden herkennen van eerdere stromingen: hoofse liefde, humanisme, classicistische helden, verlichtingsdenken, romantiek, symbolisme, surrealisme, absurdisme, existentialisme. De literatuur en de kunst putten rond het jaar 2000 uit een rijk verleden.

Les arts S2

L'architecture

Voor de bouw van grote projecten, zoals stations en musea, konden architecten uit de hele wereld zich inschrijven. In Frankrijk was het inmiddels de gewoonte geworden dat een president een mooi cultureel bouwwerk naliet. Zo liet president Georges Pompidou het Centre Pompidou na en president François Mitterrand de Pyramide du Louvre. S1

La musique

In de ontwikkeling van de muziek ging de computer een grote rol spelen.

Les arts plastiques

Er was een grote verscheidenheid aan kunstvormen en -stijlen. De Fransen blonken uit in strips en tekenfilms. Kunstenaars lieten zich door strips inspireren.

Le cinéma

De Franse filmindustrie floreerde rond de eeuwwisseling en was heel veelzijdig. Verfilmingen van literaire werken boekten internationale successen, zoals **Cyrano de Bergerac** door Jean-Paul Rappeneau (1990) en **Madame Bovary** door Claude Chabrol (1991). Ook andere soorten films, zoals het sprookjesachtige **Le Fabuleux Destin d'Amélie Poulain** (2001) en de komedies **Bienvenue chez les Ch'tis** (2008) en **Intouchables** (2011) waren heel succesvol. S1

La littérature

Als reactie op het politiek geëngageerde existentialisme ontstond in Frankrijk een nieuwe literaire stroming, de **Nouveau Roman**. Aanhangers waren onder anderen **Alain Robbe-Grillet**, **Nathalie Sarraute** en **Marguerite Duras**. Zij zwoeren de klassieke vertelvorm met de alwetende verteller af. Het doel was niet meer om een gestructureerd verhaal te vertellen, maar om te experimenteren met schrijven. Inhoud en personages waren minder belangrijk dan het vernieuwende, experimentele karakter van het boek.

Na de Nouveau Roman volgden allerlei bewegingen elkaar snel op of bestonden naast elkaar. De belangstelling voor een goed gestructureerd verhaal met een boeiende inhoud kwam duidelijk terug. Ook de belangstelling voor verhalen van elders groeide, zoals die van Franstalige schrijvers uit Afrika (o.a. **Tahar Ben Jelloun**), uit het Midden-Oosten (o.a. **Amin Maalouf**) en uit Canada (o.a. **Anne Hébert**).

De diversiteit van literaire werken in deze periode duiden we hier aan met de term **pluralisme**. Enkele onderling heel verschillende succesvolle auteurs:

Philippe Claudel (geboren 1962) is een van Frankrijks meest gelezen schrijvers. In 2005 publiceerde hij **La petite fille de Monsieur Linh**. Claudel koos als onderwerp van deze roman het lot van vluchtelingen die opgevangen werden in Frankrijk. Monsieur Linh is een oude man die zijn familie verloren heeft in een bombardement en nu alleen en eenzaam tussen de andere vluchtelingen leeft. De roman laat je nadenken over de manier waarop wij in Europa vluchtelingen opvangen. Tegelijkertijd laat Claudel zien wat liefde en aandacht voor iemand betekenen. S4

Eric-Emmanuel Schmitt (geboren 1960) schrijft toneelstukken, romans, korte verhalen en filmscenario's. Na het scenario voor de film **Odette Toulemonde** geschreven te hebben, schreef hij het als kort verhaal voor een verhalenbundel, die onder dezelfde titel verscheen (2006). Het verhaal **Le Faux** is een van de novellen in deze bundel. S1 S4

Tatiana de Rosnay (geboren 1961) is van Russisch-Frans-Engelse afkomst. Haar eerste boeken schreef ze in het Frans, maar voor **Elle s'appelait Sarah** greep ze terug naar haar moedertaal, het Engels. De roman werd onmiddellijk (2006) in het Frans vertaald en veroverde eerst Frankrijk, daarna de wereld. Ook de verfilming van het boek (2010) was een groot succes. Centraal in het boek staat het Joodse meisje Sarah. Op 16 juli 1942 vond er in het door de Duitsers bezette Parijs een razzia plaats. Joden werden door Franse politieagenten uit hun huizen gehaald en naar het **Vélodrome d'Hiver** gebracht. Vandaaruit werden zij na enkele dagen afgevoerd naar de vernietigingskampen. Sarah deelde dit lot.

Pierre Lemaître (geboren 1951) ontving in 2013 de Prix Goncourt voor zijn roman **Au revoir là-haut**. In deze roman neemt hij zijn lezers mee naar de Eerste Wereldoorlog en de chaotische periode daarna. Hoe kun je, na de verschrikkingen van de oorlog, verder leven als je halve gezicht door een granaat weggevaagd is? Wat doet de maatschappij met alle doden die overal in de Noord-Franse velden liggen? Hoe gaan de Fransen die doden herdenken? Moeten er geen monumenten komen in alle gemeentes? Pierre Lemaître vertelt een goed gedocumenteerd verhaal met surrealistische en absurde kenmerken.

Éric-Emmanuel Schmitt

Schmitt is een van de bekendste moderne Franse schrijvers. Zijn werk is vertaald in 40 talen en zijn toneelstukken worden opgevoerd in meer dan 50 landen. Sinds 2002 woont hij in Brussel, in de rustige mooie buitenwijk Ixelles. In 2008 kreeg hij de Belgische nationaliteit.

Éric-Emmanuel Schmitt is in 1960 in Lyon geboren. Zijn ouders waren erg sportief. Zijn vader was zelfs bokskampioen van Frankrijk. Éric-Emmanuel was een lastige puber, die zich overal tegen verzette. Maar toen hij op zijn zestiende door zijn moeder meegenomen werd naar een opvoering van *Cyrano de Bergerac*, was hij zo ontroerd, dat hij meteen wist wat hij wilde: zo worden als de schrijver van het stuk, Edmond Rostand. Hij begon meteen en op zijn school werden aardig wat van zijn stukken door medeleerlingen opgevoerd. Na zijn eindexamen studeerde hij filosofie en promoveerde in 1987 op een proefschrift over de filosofie van Denis Diderot.

Terwijl hij daarna les gaf in filosofie, schreef hij twee toneelstukken die een groot succes hadden : **La nuit de Valognes** en **Le visiteur**. Door dit succes besloot hij om zich helemaal aan het schrijven te wijden. Vanaf 2000 schreef hij naast toneelstukken ook romans. In 2001 schreef hij **La Part de l'autre**, waarin hij de gedachte uitwerkte hoe het met de wereld verlopen zou zijn als Adolf Hitler wél toegelaten was tot de Kunstacademie in Wenen en een beroemd kunstenaar geworden was in plaats van een dictator-moordenaar.

Een wereldsucces behaalde Éric-Emmanuel Schmitt met zijn **Cycle de l'Invisible**, vijf korte romans met elk een wereldgodsdienst als thema :

Milarepa over het boeddhisme (1997)

Monsieur Ibrahim et les fleurs du Coran over de islam (2001)

Oscar et la Dame rose over het christendom (2002)

L'Enfant de Noé over de joodse godsdienst (2004)

Le Sumo qui ne pouvait pas grossir over het zenboeddhisme (2009)

Les Dix Enfants que Madame Ming n'a jamais eus over het confucianisme (2012)

OPDRACHTEN – Eric-Emmanuel Schmitt: *Le Faux*

- 1 Stel dat jij een echte Picasso zou krijgen. Dan kun je hem verkopen of zelf houden. Bedenk met welk doel je het een of het ander zou kunnen doen. Vul de zinnen in het Frans aan. Onderstreep daarna wat jij zou kiezen.

Je le vendrais pour pouvoir .....

Je le garderais pour pouvoir .....

- 2 Lees de inleiding en regel 00 – 00.
a Hoe komt het dat Aimée de oude Tanaev niet te spreken krijgt?

b Waarom wordt Aimée lijkbleek?

c Wat denk je dat er met haar Picasso aan de hand is?

- 3 Lees regel 00 – 00.
a Wordt je vermoeden van vraag 2c bevestigd of is er iets anders aan de hand?

b *Elle ricana* (regel 00). Hoe zou jij reageren, als je hoorde wat Aimée hoorde?

4 Lees regel 00 – 00.

a *Vengeance* (regel 00). Leg uit wie er wraak neemt op wie en hoe er wraak genomen wordt.

.....

.....

.....

b Wat vind je van het karakter van Aimée? Schrijf de woorden op uit het fragment, waarop je je mening baseert.

.....

.....

.....

c Het spreekwoord 'De wreker gewroken' zou op dit fragment van toepassing kunnen zijn, gezien de afloop. Leg dit uit.

.....

.....

d Wat vind je van het karakter van Kumiko? Schrijf de woorden op uit het fragment, waarop je je mening baseert.

.....

.....

5 Kijk en luister naar een interview met Éric-Emmanuel Schmitt voor de Zwitserse televisie.

<https://www.rts.ch/play/tv/pardonnez-moi/video/eric-emmanuel-schmitt?id=3989929> (tot aan 3.50)

a De presentator zegt dat Schmitt een schrijver is die *extrêmement lu* is. Wat bedoelt hij hiermee?

.....

b Wat is de reactie van Schmitt hierop?

.....

c Wat deed Schmitt toen hij de proeven van de Japanse vertaling van een van zijn boeken ter controle kreeg?

.....

d Waar let hij op als hij naar een opvoering van een van zijn toneelstukken gaat in een taal die hij niet kent?

.....

e Op welke manier ontstaan zijn boeken? Schrijft hij bijvoorbeeld elke dag? Wat zegt hij daarover?

.....

f Hij citeert de classicistische schrijver Jean Racine: *Ma tragédie est faite, je n'ai plus qu'à l'écrire*. Wat betekent dit en waarom citeert Schmitt hem?

.....

.....

g Vond je dit stukje interview interessant? Waarom wel of waarom niet?

.....

.....

Eric-Emmanuel Schmitt: *Le Faux*

Eric-Emmanuel Schmitt schrijft zowel romans als korte verhalen en ook filmscenario's. Na het scenario voor de film *Odette Toulemonde* geschreven te hebben, heeft hij het als kort verhaal geschreven voor een verhalenbundel, die onder dezelfde titel verschenen is.

Het volgende fragment komt uit een van die verhalen. Aimée, die net is verlaten door haar getrouwde minnaar, gaat een Picasso verkopen, die haar minnaar haar geschonken had. Ook al wil ze niet, ze zit in geldproblemen en ze had het schilderij toch juist gekregen als appeltje voor de dorst? Ze gaat op zoek naar de handelaar waar hij hem gekocht had.

- Excusez-moi, je cherche M. Tanaev père¹ et je croyais que... 1 de oude Tanaev
 - Tanaev? Dix ans qu'il est parti.
 - Ah, savez-vous où il a déménagé?
 - Déménagé? Ça ne déménage pas ces gens-là, ça s'éclipse². Point à la ligne. 2 totaal verdwenen
 5 - Qu'est-ce que vous voulez dire?
 - Quand le butin³ est amassé⁴, il faut partir le cacher quelque part. Dieu sait 3 buit, 4 binnen
 où il est aujourd'hui, en Russie, en Suisse, en Argentine, aux Bermudes ...
 - C'est que ... voyez-vous ... il m'a vendu un tableau il y a quelques années ...
 - Oh, ma pauvre!
 10 - Pourquoi ma pauvre?
 Le commerçant remarqua que le visage d'Aimée s'était vidé⁵ de ses couleurs 5 zich ontdaan had
 et s'en voulut⁶ d'avoir parlé si vite. 6 nam het zichzelf kwalijk
 - Ecoutez, ma petite dame, je n'y connais rien. Il est peut-être superbe,
 votre tableau, et il vaut sûrement une fortune. Tenez, j'ai quelque chose
 15 pour vous... Il chercha une carte dans une boîte où il entassait⁷ des feuilles 7 opstapelde
 volantes⁸. 8 losse blaadjes
 - Voilà. Allez chez Marcel de Blaminth, rue de Flandres. Lui, c'est un expert.
 [...]
- Aimée besluit het advies van de verkoper op te volgen en gaat naar Marcel toe.*
- 20 Il changea de lunettes et s'approchait du Picasso. L'analyse durait. Il 9 onderzocht nauwlettend, 10 doek,
 auscultait⁹ la toile¹⁰, palpaît¹¹ le cadre, le mesurait, observait des détails à la 11 betastte, 12 ging achteruit
 loupe, se reculait¹², recommençait.
 - Je ne vous fais pas payer la consultation.
 - Ah bon?
 25 - Oui. Inutile de rajouter¹³ un malheur à votre malheur. C'est un faux¹⁴. 13 toevoegen, 14 vals, namaak
 - Un faux?
 - Un faux. Pour sauver la face¹⁵, elle ricana¹⁶: 15 haar gezicht te redden, 16 glimlachte
 - C'est ce que j'ai toujours dit à tout le monde. spottend
- Een stuk verder in het verhaal is Aimée, na een tijd een kamer te hebben verhuurd, ernstig ziek, en is ze haar huurster zó zat, dat ze wraak wil. Ze besluit haar de Picasso na te laten ...*
- Soudain elle se ressaisit¹⁷ et se rappela son plan. Vengeance¹⁸. Elle enchaîna¹⁹ 17 beheerste zich, 18 wraak, 19 vervolgde
 30 donc: het gesprek
 - Pour te récompenser²⁰ et te permettre de croire à la bonté humaine, j'ai un 20 belonen
 cadeau.
 - Non, pas vouloir.
 - Si, je vais te laisser la seule chose de valeur que je possède.
 35 - Non, madame Favart, non.
 - Si, je te lègue²¹ mon Picasso. La jeune fille demeura bouche bée²². 21 laat je na, 22 met de mond open
 - Tu as remarqué le tableau au-dessus de ma cage à perruches²³, c'est un 23 parkietenkooi
 Picasso. Un vrai Picasso. Je le fais passer pour faux afin de ne pas attirer les
 jalousies ou les voleurs; pourtant tu peux me croire, Kumiko, c'est un vrai
 40 Picasso. Pétrifiée²⁴, la jeune fille devient blême²⁵. Aimée frissonna²⁶ un instant. 24 versteend, 25 lijkbleek, 26 rilde
 Me croit-elle? Se doute-t-elle que c'est un simulacre²⁷? S'y connaît-elle en art? 27 schijn, bedrog

Pauvre niaise²⁸, songea-t-elle, va rêver que tu es riche: tu seras encore plus déçue après ma mort. [...]

Quarante ans plus tard, Kumiko Kruk, la plus grande fortune du Japon [...]

45 justifiait²⁹ ainsi devant la presse ses actions humanitaires³⁰:

- Si j'investis une partie de mes bénéfices dans la lutte contre la faim et la distribution de soins médicaux aux plus pauvres, c'est en souvenir d'une grande amie française de ma jeunesse, Aimée Favart, qui m'offrit, sur son lit de mort, un tableau de Picasso dont la vente me permit de fonder³¹ ma

50 compagnie³². Bien que je ne fusse qu'une vague inconnue pour elle, elle a tenu à me faire cet inestimable présent.

²⁸ onnozel gansje

²⁹ verklaarde, ³⁰ weldaden

³¹ oprichten

³² bedrijf

(Bron: Eric-Emmanuel Schmitt, *Odette Toulemonde et autres histoires*, éd. Albin Michel, Paris, 2006)

Kent u Libre Service Littérature al?

Met de literatuurmodule van Libre Service laat u uw leerlingen kennis maken met de Franse literatuur door de eeuwen heen. Op aansprekende wijze worden de leerlingen in 14 leçons door verschillende stromingen geleid waarbij aandacht wordt besteed aan literatuur, proza, poëzie en non-fictie.

Met aantrekkelijk beeld, korte en heldere teksten en gevarieerde opdrachten biedt Libre Service Littérature de leerling een veelzijdig en compleet beeld van Franse literatuur.

De literatuurmodule Libre Service bestaat uit vier componenten:

- Een leerwerkboek met 14 leçons, elk gekoppeld aan een literaire stroming en bijbehorende publicaties.
- Een digibordapplicatie met veel verrijking bij de 14 lessen.

- Een leerlingsite met extra informatie en opdrachten in het digitale leerplatform eDition.
- Toetsen per leçon.

De literatuurmodule is vanaf schooljaar 2017/2018 beschikbaar.

Meervoudige benadering

De literatuurmodule volgt de Meervoudige benadering Moderne Vreemde Talen Literatuur Onderwijs. Dit houdt in dat de literaire teksten vanuit vier verschillende maar geïntegreerde invalshoeken worden bestudeerd. Samen geven deze benaderingen de leerling een veelzijdig beeld van de teksten. De vier benaderingen zijn tekstgericht, contextgericht, lezersgericht en taalgericht. De Meervoudige benadering is ontwikkeld door Jasmijn Bloemert, werkzaam als vakdidacticus Engels en onderzoeker bij de lerarenopleiding van de Rijksuniversiteit Groningen.

Libre Service Meervoudige benadering MVT

